

**UCHWAŁA NR XIII/119/20
RADY GMINY ŁOMŻA**

z dnia 31 stycznia 2020 r.

w sprawie „Programu Wspierania Rodziny w Gminie Łomża na lata 2020 – 2022”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506 z późn. zm.) oraz art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1111 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Wspierania Rodziny w Gminie Łomża na lata 2020 – 2022, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2020 r.

Przewodniczący Rady

Sławomir Zacharczyk

Załącznik do uchwały Nr XIII/119/20
Rady Gminy Łomża
z dnia 31 stycznia 2020 r.

Program wspierania rodziny w Gminie Łomża na lata 2020-2022

Łomża, 31 stycznia 2020 r.

I. Wprowadzenie

Do zadań własnych gminy określonych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy opracowanie i realizacja 3- letniego programu wspierania rodziny.

Przedstawiany „Program Wspierania Rodziny w Gminie Łomża na lata 2020-2022” opracowano w oparciu o art.176 pkt. 1 oraz art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w myśl, którego gmina zobowiązana jest do tworzenia gminnego systemu profilaktyki oraz pracy z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Głównym celem Programu jest skuteczny system opieki nad dzieckiem i rodziną sprzyjający prawidłowemu jej rozwojowi w gminie Łomża. Program określa działania ukierunkowane na wspieranie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo- wychowawcze, jak i działania profilaktyczne i upowszechniające działania prorodzinne.

Rodzina to najważniejsza, podstawowa grupa społeczna, na której opiera się całe społeczeństwo. Jest pierwszym i podstawowym środowiskiem wychowawczym dziecka. Powinna zapewnić bezpieczeństwo materialne i emocjonalne dziecku. Oddziałuje w sposób świadomy i nieświadomy na osobowość dziecka przekazując mu swój system wartości, tradycje, ukierunkowuje jego aktywność i postępowanie na całe życie. To w rodzinie dziecko nabywa wiedzy o otaczającym go świecie, uczy się wyrażać swoje uczucia oraz wartościowania co jest dobre a co złe. Jest najbardziej stabilnym punktem odniesienia w życiu każdego dziecka. Pomyślny rozwój dziecka jest możliwy w prawidłowo funkcjonującej rodzinie.

W przypadku, gdy rodzina jest w kryzysie, narastające problemy powodują jej dysfunkcje to potrzebna jest pomoc instytucji zewnętrznych. Każde dziecko ma prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa. Instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań. Długoletnie przebywanie rodziny w kryzysie może spowodować całkowite zerwanie więzi rodzinnych i umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej. Problemy występujące w rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Choroba alkoholowa, przemoc w rodzinie, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, to główne problemy dezorganizujące życie rodzin, którym często towarzyszy problem ubóstw czy długotrwałego bezrobocia. Stały monitoring rodzin przez pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych, policji, kuratorów sądowych i przedstawicieli innych instytucji działających na rzecz rodziny powinien opierać się na sprecyzowanym planie działania. Wszelkie działania powinny być prowadzone za zgodą rodziny i jej aktywnym zaangażowaniem.

Jednym z nowatorskich rozwiązań w systemie pomocy społecznej jest możliwość zatrudnienia asystenta rodziny do pracy na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczej. Rola asystenta rodziny polega na wspieraniu rodzin wychowujących dzieci zagrożone wykluczeniem społecznym, przez zmianę stosunku osób w rodzinie do własnej sprawności, podniesienie ich samooceny, wzbudzenie wiary we własne siły, a także pomoc w wykonywaniu najprostszych czynności, składających się na proces prowadzenia gospodarstwa domowego. Działania asystenta mają wspomagać rozwój kompetencji wszystkich członków rodziny tj. rodziców, dzieci czemu służy indywidualne podejście do rodziny i jej problemów. W tym miejscu należy jednoznacznie zaznaczyć, że asystent nie podejmuje działań za rodzinę, jedynie wspiera ją w wykonywaniu określonych obowiązków jak i również w podjętych działaniach, pokazując jakie efekty przyniesie ich praca oraz ukierunkowuje te działania w sposób, aby przyniosły one zamierzone efekty.

Pozostawienie rodzin bez fachowego wsparcia i różnorodnej pomocy specjalistycznej spowoduje wzrost zjawiska dalszej degradacji rodzin i skutkować będzie różnorodnymi konsekwencjami, którymi najbardziej zagrożone będą dzieci. Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży kształtowania wartości i norm

związanych z ich wychowaniem. Praca z rodziną przedstawicieli służb społecznych powinna być połączona ze wsparciem środowiska, w tym również bliższych i dalszych krewnych.

Mając powyższe na uwadze założeniem Programu jest utworzenie spójnego, scentralizowanego systemu wsparcia dzieci oraz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych. Wszelkie działania służb i instytucji pracujących na rzecz dobra dziecka i rodziny powinny być zintegrowane i uwzględnić prawo do zachowania tożsamości dziecka. Stąd też założeniem Programu jest wsparcie rodziny naturalnej, już na etapie, gdy problemy się zaczynają oraz eliminowanie takich sytuacji, kiedy dziecko musi opuścić własną rodzinę. W sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej zapewnienie możliwości utrzymania kontaktu z rodzicami oraz pomoc rodzicom w odzyskaniu przez nich funkcji opiekuńczej tj. umożliwienie dziecku powrotu do środowiska rodzinnego.

Podstawa prawna Programu:

- ustawa z dnia 9czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1111 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1390 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 r. poz. 852 z późn. zm.),
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łomża na lata 2018-2025

II. Diagnoza sytuacji rodzin w Gminie Łomża

Gmina Łomża położona jest w województwie podlaskim, w powiecie łomżyńskim jako gmina wiejska. Gminę tworzy 40 jednostek pomocniczych(sołectw). Ludność Gminy Łomża utrzymuje się z rolnictwa i hodowli oraz handlu i usług. Część mieszkańców pracuje poza miejscem zamieszkania. Na koniec 2019 roku liczba zameldowanych mieszkańców w gminie Łomża wyniosła 11 196 mieszkańców, co oznacza wzrost o 73 osoby w stosunku do 2018 roku.

Diagnoza lokalna stanów problemów w Gminie Łomża dokonana została w oparciu o dane Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Łomża. Według stanu na dzień 31.12.2019 roku z różnych form świadczeń pomocy społecznej skorzystało łącznie 257 rodzin, z tego 54 rodziny skorzystały wyłącznie z pracy socjalnej. Głównym powodem przyznawania pomocy było w szczególności bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, przemoc w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietność.

W Ośrodku zatrudniony jest Asystent rodziny współpracujący z rodzinami, w których występuje bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych. W 2019 roku ze wsparcia Asystenta korzystało 10 rodzin, w tym 41 dzieci. Większość rodzin korzystających ze wsparcia asystenta są rodzinami wielodzietnymi. Z trzema rodzinami została zakończona współpraca ze względu na zmianę miejsca jej zamieszkania. Żadna rodzina nie osiągnęła zamierzonego celu, stąd też potrzebna jest dalsza praca z tymi rodzinami, aby mogły prawidłowo funkcjonować. Jednej rodzinie z terenu Gminy Łomża zostały zabezpieczone dzieci do pieczy zastępczej ze względu na używanie wobec nich przemocy. Asystent nadal współpracuje z rodzicami biologicznymi, motywuje do zmiany zachowań, aby dzieci mogły wrócić do rodziny naturalnej. W Gminie Łomża coraz częściej można zaobserwować w rodzinach negatywne zjawiska, takie jak przemoc w rodzinie i uzależnienia. W 2019 roku odbyło się 7 spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego. Powołano 67 grup roboczych oraz

kontynuowano działalność grup roboczych z 2018 r. W ciągu roku odbyło się 67 posiedzeń grup roboczych. Na spotkaniach podejmowane były działania w indywidualnych przypadkach przemocy w rodzinie oraz monitorowanie sytuacji zgodnie z ustalonym planem pomocy. W 2019 r. wszczęto 27 procedur „Niebieskiej Karty” w rodzinach, w których opracowano plan pomocy.

Z danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że według stanu na dzień 31.12.2019 r. Komisja wysłała 16 wniosków o wszczęcie procedury leczenia odwykowego, z czego 7 osób skierowano na badania przez biegłych sądowych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu, a w przypadku 2 osób skierowano wnioski do sądu o przymusowe leczenie odwykowe. Dwa wnioski zostały wycofane przez rodzinę więc nie zostały rozpatrzone.

Uznając życie obywateli w trzeźwości za niezbędny warunek moralnego i materialnego dobra społeczności gminnej, ważne jest skoordynowanie działań instytucji, organizacji, a także społeczności lokalnej mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania alkoholu, przeciwdziałanie powstawaniu i usuwanie następstw nadużywania alkoholu oraz ingerencje społeczną osób uzależnionych.

W Gminie Łomża edukacja odbywa się w 7 placówkach szkolnych, a w niektórych zlokalizowano także oddziały przedszkolne. Każda szkoła zatrudnia pedagoga szkolnego, a w jednej ze szkół zatrudnienie znajduje psycholog szkolny. Dzieci do szkół dowożone są autobusami. Obok podstawowych zadań edukacyjnych szkoły wypełniają też funkcje opiekuńcze, rozwój kultury w bibliotekach szkolnych oraz zapewniają aktywność fizyczną i rekreację na placach zabaw i boiskach szkolnych. Pedagodzy aktywnie współpracują z asystentem rodziny i pracownikami socjalnymi na rzecz dzieci z dysfunkcyjnych rodzin.

III. Zasoby Instytucjonalne Gminy Łomża

Instytucje i organizacje realizujące zadania na terenie Gminy Łomża oraz współpracujące z Gminą Łomża mieszczące się w zakresie wspierania rodziny:

- 1) Urząd Gminy Łomża- przyznawanie i wypłacanie stypendiów, dowóz dzieci do szkół, organizowanie i wsparcie finansowe inicjatyw lokalnych;
- 2) Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Łomża- praca socjalna, pomoc finansowa i rzeczowa, dożywianie dzieci w szkołach, aktywizacja zawodowa i społeczna;
- 3) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – profilaktyka i przeciwdziałanie problemom dotyczącym nadużywania alkoholu;
- 4) Zespół Interdyscyplinarny Gminy Łomża- wsparcie i pomoc rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy;
- 5) Komenda Miejska Policji w Łomży - zapewnienie bezpieczeństwa i zapobieganie przestępczości;
- 6) Placówki Oświatowe z terenu gminy - działalność edukacyjna i wychowawcza, wsparcie psychologiczno- pedagogiczne dla dzieci i rodziców;
- 7) Placówki ochrony zdrowia z terenu gminy- działalność w zakresie profilaktyki i opieki zdrowotnej;
- 8) Biblioteka Publiczna Gminy Łomża z Siedzibą w Podgórzu- rozwój czytelnictwa, organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży;
- 9) Gminny Ośrodek Kultury- organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży, kluby seniora, koła gospodyń wiejskich;
- 10) Parafie z terenu gminy - działalność charytatywna, organizowanie wypoczynku;
- 11) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży;
- 12) Sąd Rejonowy i Okręgowy w Łomży, Zespół Kuratorski Służby Sądowej;

- 13) Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna nr 2 w Łomży,
- 14) Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży;
- 15) Starostwo Powiatowe w Łomży;
- 16) Powiatowy Urząd Pracy w Łomży;
- 17) Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży;
- 18) Szpital Wojewódzki w Łomży;
- 19) Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Łomży;
- 20) Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Łomży i Zambrowie;
- 21) Organizacje pozarządowe.

IV. Cele gminnego programu wspierania rodziny

Cel główny:

Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych.

Cele szczegółowe:

1. Wsparcie materialne ubogich rodzin z dziećmi zagrożonych bezradnością.
2. Wspieranie rodzin zagrożonych patologią, rodzin dysfunkcyjnych w rozwiązywaniu ich problemów życiowych oraz wzmocnienie i wyzwolenie zasobów tkwiących
3. w rodzinach.
4. Wyrównywanie szans dzieci i młodzieży.

Adresaci programu

Odbiorcami działań ujętych w Programie są rodziny i dzieci zamieszkałe na terenie Gminy Łomża przeżywające trudności w sferze opiekuńczo- wychowawczej oraz rodziny w których dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej, dotknięte przemocą, problemem uzależnień czy ubóstwem.

Realizacja programu poprzez poszczególne cele szczegółowe

1. Cel szczegółowy:

Wsparcie materialne ubogich rodzin z dziećmi zagrożonych bezradnością.

Lp.	Działania/Zadania	Harmonogram realizacji	Realizatorzy/ Partnerzy
1.	Świadczenie pomocy społecznej rodzinom, znajdującym się w trudnych warunkach materialnych.	2020-2022	OPS
2.	Zapewnienie dzieciom i młodzieży z ubogich rodzin posiłków w szkole i przedszkolu.	2020-2022	OPS, Placówki Oświatowe

3.	Pomoc w zaopatrzeniu dzieci i młodzieży w artykuły szkolne i podręczniki.	2020-2022	Urząd Gminy, OPS, Placówki Oświatowe
4.	Udzielenie dzieciom i młodzieży stypendiów i zasiłków.	2020-2022	Urząd Gminy, Placówki Oświatowe, OPS
5.	Organizacja wypoczynku letniego w formie kolonii z programem profilaktycznym dla dzieci w tym z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym.	2020-2022	OPS, Placówki Oświatowe, GKRPA, Caritas Łomża, Parafie
6.	Zabezpieczenie środków na pobyt dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej.	2020-2022	Urząd Gminy, OPS
7.	Współpraca z instytucjami i organizacjami spoza terenu Gminy Łomża zajmującymi się pomocą rodzinie.	2020-2022	Wszystkie podmioty z terenu gminy.

2. Cel szczegółowy:

Wspieranie rodzin zagrożonych patologią, rodzin dysfunkcyjnych w rozwiązywaniu ich problemów życiowych oraz wzmocnienie i wyzwolenie zasobów tkwiących w rodzinach.

Lp.	Działania/Zadania	Harmonogram realizacji	Realizatorzy/Partnerzy
1.	Systematyczna praca z rodzinami z problemem opiekuńczo-wychowawczym polegająca m.in. na diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci oraz ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym i rówieśniczym	2020-2022	OPS, Placówki Oświatowe, Policja.
2.	Coroczne uchwalanie gminnych programów profilaktycznych zawierających działania w zakresie profilaktyki i leczenia uzależnień oraz zasady ich finansowania.	2020-2022	Urząd Gminy/Rada Gminy, OPS, GKRPA
3.	Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień od alkoholu i innych środków psychoaktywnych.	2020-2022	OPS, GKRPA, Placówki Oświatowe, Policja
4.	Promocja i realizacja programów profilaktycznych, edukacyjnych i prozdrowotnych w szkołach wspierających wychowanie dzieci i młodzieży- z zakresu uzależnień, zdrowego	2020-2022	OPS, GKRPA, Placówki Oświatowe, GOK

	żywienia, wad postawy.		
5.	Podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, mających na celu zapobieganiu zjawisku oraz kierowanie potencjalnych sprawców przemocy na działania korekcyjno-edukacyjne mające na celu ograniczenie przemocy w rodzinie.	2020-2022	Zespół Interdyscyplinarny, OPS, Policja, Placówki Ochrony Zdrowia, PCPR, Organizacje Pozarządowe, Placówki Oświatowe
6.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, przestępczości i uzależnieniom dzieci i młodzieży, w szczególności przez zagospodarowanie czasu wolnego m.in. poprzez sport, rekreację i kulturę.	2020-2022	Urząd Gminy, OPS, GKRPA, Placówki Oświatowe, GOK, Biblioteka Publiczna Gminy Łomża
7.	Zapewnienie opieki asystenta rodziny rodzinom przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.	2020-2022	OPS
8.	Podejmowanie działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej, w tym motywowanie członków rodziny do niwelowania własnych dysfunkcji np. podjęcia terapii uzależnień, terapii dla ofiar i sprawców przemocy, praca socjalna na rzecz rodziny.	2020-2022	OPS, Placówki Oświatowe, kuratorzy, PCPR
9.	Wsparcie i promocja inicjatyw lokalnych w zakresie wspierania rodziny i dziecka.	2020-2022	Urząd Gminy, OPS, GOK

3. Cel szczegółowy:

Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.

Lp.	Działania/Zadania	Harmonogram realizacji
1.	Współpraca ze szkołami w zakresie rozwiązywania problemów wychowawczych.	2020-2022
2.	Wspieranie dzieci z rodzin nieposiadających możliwości finansowych w rozwijaniu uzdolnień.	2020-2022
3.	Rozwój i wzbogacenie istniejących programów profilaktycznych i edukacyjnych.	2020-2022
4.	Organizowanie zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych.	2020-2022
5.	Uświadomienie rodzicom i opiekunom potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży.	2020-2022

Opracowanie i realizacja gminnych programów wspierania rodziny należy do zadań własnych gminy, a tym samym zobowiązuje jednostki samorządowe do realizacji celów w nim zawartych oraz do stymulowania i ukierunkowywania działań na rzecz dziecka i rodziny.

Efekty Programu:

- polepszenie sytuacji dziecka i rodziny, poprawa jakości w zakresie funkcjonowania rodziny,
- wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa rodziny i dziecka,
- zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodzin i dziecka,
- poprawa funkcjonowania rodzin z problemami opiekuńczo- wychowawczymi,
- przeciwdziałanie umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej,
- zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodzin celem zapobiegania powstawaniu sytuacji kryzysowych,
- wzrost świadomości społeczeństwa na temat prawidłowego funkcjonowania rodziny i poprawnych relacji w rodzinie,
- umożliwienie dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej powrotu do rodziny naturalnej, poprzez przywrócenie jej prawidłowych funkcji.
- Rozwój efektywnej współpracy między instytucjami i organizacjami realizującymi program wspierania rodziny.

V Realizatorzy Programu

Program realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Łomża przy udziale:

1. Urzędu Gminy Łomża,
2. Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
3. Zespołu Interdyscyplinarnego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
4. Placówek Oświatowych z terenu Gminy Łomża,
5. Placówek Ochrony Zdrowia,
6. Komendy Policji w Łomży,
7. Gminnego Ośrodka Kultury,
8. Biblioteki Publicznej Gminy Łomża,
9. Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży,
10. Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży,
11. Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej nr 2 w Łomży,
12. Sądów- Wydziały: Karny, Rodziny i Nieletnich,
13. Kuratorów Sądowych,
14. Poradni Leczenia Uzależnień,
15. Organizacji Pozarządowych i instytucji kościelnych/ Parafii

VI. Finansowanie Programu

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Łomża oraz dotacji z budżetu państwa.

VII. Monitoring i ewaluacja Programu

Program będzie koordynowany przez Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Łomża. W ramach jego realizacji będą gromadzone informacje, które pozwolą na ocenę postępów, wskażą dalsze potrzeby i zrekonstruują działania, które dać mają informacje zwrotną, pozwolą na określenie i wprowadzenie dodatkowych zmian w Programie.

Ewaluacja będzie miała charakter usprawniający i wskazujący kierunki ewentualnych zmian w zapisach programowych. Pozwoli na sprawdzenie efektywności i skuteczności przyjętych założeń oraz sposobu wydatkowania środków przeznaczonych na ich realizację.

Monitoring Programu będzie odbywał się poprzez coroczną ocenę realizacji zadań.

Sprawozdanie roczne z realizacji Programu i osiągniętych efektów oraz potrzeby związane z realizacją zadań będą składane radzie gminy do dnia 30 kwietnia każdego roku.